

РЕЦЕНЗИЯ

**за дисертационен труд на арх. Александър Смолянов
„Съвременни тенденции в градоустройствената теория“
за придобиване на образователна и научна степен „доктор“
проф. направление 5.7. Архитектура, строителство и геодезия
научна специалност Теория и история на архитектурата**

Член на научното жури: доц. д-р арх. Веселина Пеневска

Рецензията е съставена съобразно изискванията на ЗРАСРБ, Правилника към него и Наредба № 12 за придобиване на образователна и научна степен „доктор“ и научна степен „доктор на науките“ и за заемане на академични длъжности, в частта ѝ отнасяща се до рецензиране на научните трудове. Аспектите на дисертационния труд, анализирани в рецензията, както и последователността им, следват тези изисквания.

1. Актуалност и значимост на разработения в дисертационния труд проблем.

Авторът предлага убедителна обосновка на необходимостта да се конструира обединяваща класификация за многобройните и разнородни по обхват, философска основа и фокус градоустройствени теории, появили се в периода от 50те години на 20 век до първото десетилетие на 21 век. В резултат на проведения от него сравнителен анализ, той извежда серия

въпроси, на които съвкупността от тези теории не дава отговор: „Кои са особените съдържателни и научни предпоставки за състоянието на мултипарадигмалност и многопосочно развитие на съвременната градоустройствена теория? Има ли тя организация на знанията, връзки с други научни области и структура от теоретични единици при тази мултипарадигмалност? Какви са тенденциите във времето по тези въпроси с оглед на многопосочното ѝ развитие и по какъв начин протича то?“ (цитат от автореферата). Да се потърси отговор на тези въпроси и дори само да се очертаят подходи за търсене на отговор – без непременно такъв да бъде намерен в рамките на съответния труд – е актуално начинание със значими както за теорията, така и за практиката резултати.

2. Точност на оценката на състоянието на решаването на изследователския проблем към момента

Авторът анализира над 20 разработки от чуждестранни и български автори, поставили си за цел да създадат, усъвършенстват, анализират или критикуват съвременните градоустройствени концепции. Поставените от него въпроси са ситуирани на мета ниво спрямо обхвата на тези концепции. Да се конструира такава мета-интерпретация е амбициозна задача, изискваща компетентности не само в полето на архитектурата и градоустройството, но и в изследващите ги социални и хуманитарни дисциплини като философия, социология, културология, антропология и т.н. Предложеният дисертационен труд допринася за изграждането на подстъпите към създаване на тази липсваща мета-интерпретация.

3. Методика на изследването

Работата има адекватни и ясно формулирани изходни предпоставки, цели и задачи, обект и предмет, очаквани резултати. Като логично следствие от очертаните дефицити в наличните градоустройствени теории, авторът извежда ключовия *проблем* на дисертационния труд – „структурирането на градоустройствената теория – намирането на организация на знанията, структура от теоретични единици и фази на развитието“ (цитат от автореферата). Да се конструира класификация на теоретичните концепции за града е и основната *цел* на работата – „да се концептуализира структурата и развитието на градоустройствената теория в периода от средата на ХХ в. до първото десетилетие на ХХІ в.“ (цитат от автореферата).

В рамките на основната цел авторът набелязва четири задачи: да се определят предпоставките за развитие на градоустройствената теория, да се определят особеностите на градоустройствената теория и признаците за нейното характеризиране; да се изследва структурата на градоустройствената теория и организацията на знанията; да се разкрият и прегледат направления; да се очертаят обща характеристика, тенденции, фази и концепция за развитието на градоустройствената теория. Авторът конструира собствена изследователска методика за изпълнение на тези задачи, която сама по себе си е един от приносите на дисертационния труд.

4. Същност и характер на приносите на дисертационния труд

Като основен принос на дисертационния труд може да се приеме опитът за цялостно картографиране на състоянието и развитието на градоустройствената теория от средата на 20 век до началото на 21 век – и нейният анализ по серия параметри (например, предпоставки, състояние, научно съдържание, методология, диференциация и интеграция на знанията и т.н.), което прави изводите от анализа съпоставими. В резултат са изведени основните проблемни области, актуални теми и въпроси на съвременното градоустройство и свързаните с него теоретични концепции.

Авторът конструира собствено определение на понятието „градоустройствена теория“, съпроводено от концепция за съдържанието, структурата и развитието ѝ. Той изследва и динамиката на градоустройствените теории във времето, като отграничава няколко фази на развитие в зависимост от социално-икономическите условия. Провежда и сравнителен анализ между тях. Извежда в тази връзка тезата за „синхронна и диахронна мултипарадигмалност като присъща на градоустройствена теория“ (цитат от автореферата).

Работата интерпретира и постиженията в рамките на българската градоустройствена теория, като очертава възможни насоки за бъдещи академични и приложни изследвания.

Дисертационният труд постига поставените цели и, както самият автор обобщава, предлага „цялостна, многопланова картина на теоретичното мислене в градоустройството от средата на ХХ в. до първото десетилетие на ХХІ в., съдържаща изясняване на неговата същност, характеристика на състоянието, концепция за структурата и развитието, изпълнява поставената цел и *потвърждава основната теза на дисертационния труд* за синхронна и диахронна мултипарадигмалност, присъща на градоустройствената теория, както и за паралелност с развитието на градоустройствената реалност, науката и социално-икономическите условия“.

5. Авторското участие в получаването на приносите в дисертационния труд

По принцип, да се докаже или отхвърли авторството на текст или концепция не е сред най-лесно изпълнимите задачи в съвременната наука, особено като се отчете лавината от всекидневни попълнения в специализираната литература. Няколко неща в настоящата дисертационна разработка дават основание на читателя да вярва, че тя е автентична.

Анализът на българските теоретични разработки в сферата на градоустройството и препоръките към тях са безспорно авторски, защото сред публично достъпните текстове липсват такива, които дублират проблематиката. Предложената класификация на съществуващите в световен план градоустройствени концепции е в резонанс с доминиращите подходи и рамки в българската

архитектурна теория. Не на последно място, текстът притежава стилска и езикова хомогенност.

6. Възможности за използване на получените резултати с препоръки за бъдещото им внедряване

Спектърът от възможни приложения на дисертационния труд е широк и варира от академичната сфера до полето на проектантската практика. На първо място, той би бил обстойно и четивно учебно помагало за студентите по архитектурата и градоустройството. Такова в момента липсва у нас, а достъпната литература, която (може да) се ползва за целта, не е пригодена за целите на обучението. Работата може да има приложение и в научно-изследователската сфера – представените в нея аспекти и анализи на градоустройствената теория в множеството ѝ парадигми и измерения очертават тематични зони и бели полета за бъдещи изследвания. Авторът дава и препоръки за развитието на градоустройствената теория в цялост, за българските ѝ превъплъщения в частност, както и за посоките на навлизане в дълбочина към специфични и неизследвани до момента градоустройствени проблеми.

Макар и неспоменато в автореферата, дисертационният труд има и приложна стойност – направените в него анализи на принципите и подходите в градостроителството дават на практикуващите градостроители и архитекти не само критична перспектива към вече осъществените проекти, но и насоки как да бъдат усъвършенствани бъдещи проекти, за да се повиши социалното и естетическо качество на бъдещите намеси в градската тъкан.

7. Адекватност на автореферата спрямо съдържанието на дисертационния труд

Авторефератът вярно и точно отразява дисертационния труд – последователността на изложението в текста присъства изцяло и в автореферата, без пропуснати звена или аргументация. И обратното – авторефератът съдържа само елементи, налични в дисертационния труд, няма включени по-късно добавки с цел да се компенсират пропуски в съдържанието или обосновките. Авторефератът би спечелил, ако акцентът в него е не върху резюмирането на основните постановки, представени в същата последователност като в текста, а върху по-съществената от научна гледна точка логика на разгръщане на авторовата мисъл с акцент върху причинно-следствените връзки и приносните аспекти на работата. Това е направено до голяма степен в заключението на автореферата, което само по себе си – дори и без предхождащите го части – изпълнява до голяма степен функциите на пълноценен автореферат.

8. Критични оценки, забележки и препоръки, съпроводени с мотивирано предложение за насоките на по-нататъшната

Основната препоръка към дисертационния труд е насочена към прецизиране на методиката на работа, в частност – формулировката на апарата, с който се оперира. Би било добре да има по-стриктна координация и синхрон между изходния проблем (и свързаните с него дефицити в наличните градоустройствени теории), формулировката на целта на

изследването и задачите, на които целта се декомпозира. Например, да се намери „организация на знанията, структура от теоретични единици и фази на развитието“ (проблемът) не е идентично с „да се концептуализира структурата и развитието на градоустройствената теория“ (целта), а сред задачите липсва конструиране на класификация на градоустройствените концепции, което фактически присъства като принос в текста. Добре би било също да се разграничат по-ясно една от друга в съдържателен план трите категории, с които авторът обобщава и систематизира резултатите от работата си – наречени съответно „научни приноси“, „основни изводи“ и „приноси“.

Горните препоръки имат за цел да подпомогнат автора при съставянето на програми за бъдещи изследвания и не намаляват приносите му в настоящия дисертационен труд.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

В обобщение, намирам за основателно да предложа да бъде присъдена на арх. Александър Смолянов образователната и научна степен доктор по научна специалност *Теория и история на архитектурата* в професионално направление **5.7 Архитектура, строителство и геодезия.**

Доц. д-р арх. Веселина Пеневска

Сектор Архитектура,

Институт за изследване на изкуствата, БАН

30.09.2015